

KOMMENTTI SEPPO PAANASELLE

Tämän lehden numerossa 4/2001 Seppo Paananen arvioi A. Forsanderin, E. Ekholmin ja P. Hautaniemen toimittaman kirjan *Monietnisuus, yhteiskunta ja työ*. Arvion osassa, jossa hän kirjoittaa allekirjoittaneen ja Abdullahi Alin kirjoittamasta luvusta, joka liittyy Suomessa asuvien somalien tilanteeseen, on väärinkäsityksiä tai -tulkintoja, joita haluan oikaista.

Viitaten tekstimme kappaleeseen, jossa keskustellaan Suomessa asuvista somaleista diasporisina yhteisinä, Paananen kirjoittaa lehden sivulla 396: ”Kun perinteinen integraationäkökulma painottaa valtaväestön kanssa elämistä, diasporayhteisö (alun perin tarkoitettiin juutalaisia) pyrkii elämään valtayhteisön ulkopuolella”. Myöhemmin samalla sivulla hän kysyy: ”Onko tosiaan niin, että somalit eivät edes vakavasti pyri juurtumaan Suomeen?”.

Missään kohdin kirjoituksessamme emme väitä, että somalit yleisesti *pyrkisivät* elämään valtayhteisön ulkopuolella. Diaspora tarkoittaa – kuten William Safranin klassiseen määrittelymään tukeutuen toteammekin – kotimaakeskeisyyttä maahanmuuttajan tai pakolaisen elämässä. Kotimaakeskeisyys ilmenee muun muassa kotimaahan liittyvinä muistoina, mielikuvina ja myytteinä, joita aktiivisesti pidetään yllä ja siirretään tuleville

sukupolville. Kirjoitamme (s. 147) diasporan yleiseen määrittelymään liittyen: ”Diasporayhteisö elää myös jossain määrin eristyksissä valtayhteisöstä eikä tunne tulevana täysin hyväksytyksi valtayhteisön piirissä”. Kun lauseen lukee kokonaisuutena, ymmärtää, että eristyksissä elämisessä on kysymys enemmänkin valtayhteisön haluttomuudesta antaa mahdollisuuksia ”juurtumiseen”.

Toinen asia on, onko ”valtayhteisöllä” (tutkijoista puhumattakaan) moraalista oikeutta edellyttää maahanmuuttajilta Paanasen mainitsemaa ”juurtumista”. YK:n pakolaisasiain pääkomissaarin mukaan pakolais työn tavoite on mahdollistaa pakolaisten paluu takaisin kotimaahansa. Tämä tavoite on suomalaisessa kotoutumiskeskustelun hegemoniassa lähes tyystin unohdettu. Jos jotkut pakolaisina tai turvapaikanhakijoina tulleet itse pyrkivät paluuseen tai sitä toivovat, heitä ei kai voi siitä syyllistää. Mahdollinen toive paluusta ei kuitenkaan tarkoita sitä, että odotettaisiin passiivisesti sitä päivää, jona paluu toteutuisi. Muun muassa kouluttautuminen ja työnteko uudessa asuinmaassa voivat *samalla*, kun ne voivat toimia integraatiota edistävänä toimintana, edesauttaa paluun toteutumista ja asettumista kotimaahan, jos olosuhteet muutoin paluun mahdollistavat.

Esimerkiksi monet diasporassa elävät maahanmuuttajat kokevat velvollisuudekseen osallistua kotimaansa jälleenrakentamiseen. Diasporassa ollessaan he esimerkiksi kouluttautuvat aloille, joilla on kotimaassa pulaa asiantuntijoista tai lähettävät osan työllään ansaitsemistaan rahoista sukulaisilleen kotimaahan.

Arviossaan Paananen valittaa, että kirjoituksemme on turhan teoreettinen ja kysyy (s. 396): ”– onko niin, että suljetusta yhteisöstä on lupa kirjoittaa vain yleisesti ja hieman arvoituksellisesti?”. En tiedä, mihin hänen käsityksensä ”suljetusta yhteisöstä” perustuu. Itse koin kenttätyötä tehdessäni, että kentälle pääsy ei ollut erityisen vaikeaa ja itse asiassa helpompaa kuin sieltä pois pääsy.

Etnisiä vähemmistöjä, maahanmuuttajia ja pakolaisia koskevaan tutkimukseen liittyy monia vaikeita eettisiä kysymyksiä, muun muassa se, kenellä on oikeus määrittellä ja kirjoittaa vähemmistöryhmästä. Kirjoittaminen ryhmästä, josta on jo olemassa monia negatiivisia stereotypioita, on erityisen haastavaa. Mainittuihin ryhmiin liittyvä tutkimus voi parhaimmillaan avata stereotypioita ja tarjota tietoa variaatiosta yleistyksien sijaan sekä ymmärrystä väärintulkintojen oikaisemiseksi.

ANNE ALITOLPPA-NIITAMO